

I
ВОЛИНСЬКО-ПОЛІСЬКІ ГОВІРКИ

УДК 811.161.2'282.3(477.82)

Григорій Аркушин
(Луцьк)

ЗАХІДНОПОЛІСЬКІ НЕВІДМІНЮВАНІ ДЕРИВАТИ З СУФІКСАЛЬНИМ -К-

Проаналізовані невідмінювані слова (прислівники, частки, вигуки) із суфіксальним -к-, що привносить зменшено-пестливі відтінки у значення дериватів, з яких деякі пізніше ставали дедемінутивами.

Ключові слова: західнополіський діалект, суфіксальний -к-, зменшено-пестливий відтінок.

Аркушин Г. Западнополесские неизменяемые образования с суффиксальным -к-

Проанализированы неизменяемые слова (наречия, частицы и междометия), у которых суффиксальный -к- наделает дериватам уменьшительно-ласкательный оттенок у значение, часть из которых превратилась в дедеминутивы.

Ключевые слова: западнополесский диалект, суффиксальный -к-, уменьшительно-ласкательный оттенок.

Arkushyn G. The Western Polissian Indeclinable Structures with the Suffixal "-k-"

Indeclinable words (adverbs, particles and exclamations) with the suffixal "-k-" which add the diminutive-hypocoristic shade of meaning to derivatives, some of which have become dediminutives, are examined in the article.

Key words: the Western Polissian dialect, the suffixal "-k-", diminutive-hypocoristic shade of meaning .

Одним із найдавніших словотворчих формантів зі зменшено-пестливим значенням є суфікс -к-, реконструкцію якого для праслов'янської епохи подав С. Вархол: *-ikъ, -ika; -ькъ, -ькь, -ько, -ько, -ька, -ька* [13, с. 4-5]. Активність *-к- відзначена і в багатьох індоєвропейських мовах [13, с. 16]. А внаслідок словотвірно-фонетичних та морфологічних комбінацій на основі базового -к- виникли різні суфікси принаймні ще в епоху балто-слов'янської спільноти [13, с. 17] переважно зі зменшено-пестливим та збільшено-згрубілим відтінком у значенні. Такі наростки творять експресиви від різних частин мови, але насамперед від іменників включно з власними іменами та від прикметників [13, с. 18]. Про використання цих формантів у іменних частинах мови (іменнику, прикметнику, числівнику та займеннику) ми вже писали в окремій статті "Західнополіські деривати з суфіксом -к(-а)" [1], див. також нашу монографію "Іменний словотвір західнополіського говору" [2].

Темою ж нашого дослідження є аналіз експресивних / умовно експресивних дериватів із суфіксальним (базовим, п. *podstawowym*) -к- у невідмінюваних словах, насамперед у прислівниках, модальних словах, частках та вигуках. Джерельною

© Григорій АРКУШИН

базою послужили власні польові записи, більшість яких уміщено у двотомному "Словнику західнополіських говірок" (Аркушин), а також "Дыялектны слоўнік Брэстчыны" (ДСБ) і фіксації прислівників Ю. Громика (Громик; Громик-1).

Прислівник

Аналізуємо прислівники, які мають у своїй будові суфіксальний *-к-* переважно зі зменшено-пестливим відтінком. Поза увагою залишаємо досить велику частину утворень із суфіксами *-еньк-*, *-есеньк-*, *-ісінк-* та ін., оскільки ці деривати, допускаємо, могли бути утворені безпосередньо від відповідних суфіксальних прикметників (пор.: *тихенький* > *тихенько*, *близесенький* > *близесенько* і т.д.), а також не аналізуємо структури, у яких суфіксальний *-к-* не несе експресії (напр.: *влітку*, *заввишки* та ін.).

Серед усіх прислівникових формантів з базовим *-к-* найуживанішим є власне сам суфікс *-к-*, деривати з яким відомі в усіх українських говорах; інші форманти менш поширені (пор. наведені нижче приклади). Суфікси подаємо в алфавітному порядку, при цьому зауважимо, що часто відмінності між суфіксами у розглянутих дериватах виникали лише внаслідок фонетичних особливостей деяких говірок, пор.: *та́мика*, *та́мека* і *та́м'іка*, *ту́тичка* і *ту́течка* та ін., хоч в інших говірках це могли бути різні форманти. Паралельність у визначенні прислівникових суфіксів також залежить від способів встановлення твірної основи / основ, пор.: *во́дека* < *во (ось) де* (*-к-* суфікс), *та́мока* < *там* (суфіксальний *-ок-*), *та́мока* < *тамо́* (суфіксальний *-к-*), *ту́таки* < *тут* (суфіксальний *-ак-*), *ту́таки* < *ту́та* (суфіксальний *-к-*), тобто такі деривати кваліфікуємо як двомотивовані.

-ак- (з кінцевим *-а*, *-и* || *-і*): *та́мака* (ДСБ, с. 226), *ту́така*, *ту́так'і* (Громик-1, с. 212), *отку́л'ака* (Громик, с. 10), *оц'у́л'ак'и* (Громик, с. 10), *то́чака* || *то́чаке* 'тоді' (Громик, с. 11), *дз'іс'ака* (Громик, с. 13).

Паралелі: с-п. *ту́така* (Лис, с. 217), *тамака*, *теперака* (Машеве I, с. 453); вол. *посьяке* 'потім' (Корзонюк, с. 188); наддсян. *з'е́вака* (Пшешюр, с. 148); пор. *ту́така* (ЕСУМ V, с. 686), *сюда́к*, *сюда́ка* (ЕСУМ V, с. 493), *ту́дайка* (ЕСУМ V, с. 669).

Інослов'янські паралелі: біл. *ту́така*, *ту́дака*, *ту́дако*, *ту́такай* (СБГ ПЗБ V, с. 150), *та́мака* (СБГ ПЗБ V, с. 82); п. *tutak* (Indeks II, s. 411; SW VII, s. 173), *dzisiak* (SW I, s. 658); болг. *ту́такси* 'зараз' (БУС, с. 699).

-ачк- || **-ашк-** (з кінцевим *-а*, *-аї*. *-и* || *-і*): *за́втрачка* || *за́втрачкай*, *за́втрачки* || *за́втрашки* || *за́втрашк'і*, *ту́тачка* (ДСБ, с. 234), *с'огóд'н'ачка* (Громик, с. 13).

Паралелі: пор. зак. *насі́д'ачки*, *належа́чки*, *настойа́чки* (Дзен III, к. 457).

Інослов'янські паралелі: біл. *тро́шачка*, *тро́шачкі*, *тро́шачку* (СБГ ПЗБ V, с. 127), *ту́тацька* (СБГ ПЗБ V, с. 150), *та́мацька*, *та́мацькі* (СБГ ПЗБ V, с. 83).

-ек- (з кінцевими *-а, -і*): *гóндека* || *у́ньдека* ‘там’ (< *уньдо*) (ДСБ, с. 239), *та́мэка* (ДСБ, с. 226), *ту́тека*; фіксації Ю. Громика: *о́ндека, гóндека* (Громик-1, с. 213), *гиндека́* (Громик-1, с. 214), *сту́л’ек’і* ‘звідтіль’ і *ску́л’ека, ску́л’ек’і* ‘звідкіль’ (Громик, с. 9), *отку́л’ека* (Громик, с. 10), *от:у́л’ека* (Громик, с. 10).

Паралелі: с-п. *ту́тека, ту́тека* (Лис, с. 217), *та́мека* (Лис, с. 210), *теп’ер’ека, зар’езко* (Машеве III, с. 210); сх-п. *та́мекі* (Лис, с. 210); зак. *о́ндека* (МСГГ, с. 125); пор. з різних діалектів: *гéндека* (Желех, с. 139), *о́ндека* (Желех, с. 569; Гр III, с. 54), *ту́тека* (ЕСУМ V, с. 686).

Інослов’янські паралелі: біл. *та́мека, та́мэка, та́макі* [Тур V, с. 133], *ту́тэка* [Тур V, с. 166].

-ен’к- || -ейк- || -їк- (з кінцевими *-и || -і, -о, -у*): *бигéн’ко* || *бигéйко* || *б’ігéйко, до́брейко, скорéйко, хутéйко, помалéн’ку* || *помалéйку, ту́тэнькі* (ДСБ, с. 234), *та́мен’ки* || *та́м’їки, бага́тен’ко* || *бага́тейко, ма́лен’ко* || *ма́лейко, чимáлейко*; із фіксацій Ю. Громика: *та́мен’ка, та́мейки* (Громик, с. 8), *ту́тен’ка* (Громик, с. 10), *тепéрен’ки* (Громик, с. 13).

Паралелі: наддн. *ту́теньки, ту́тейка* (Шило, с. 258), *ту́дийка* ‘тоді’ (Шило, с. 257), *тодійка* ‘тоді’ (Шило, с. 254); бойк. *скорейко* (Ониш II, с. 225); гуц. *та́меньки* (ГГ, с. 181), *ту́теńка* (Janów, s. 243); бук. *багатéн’ко, скуповáтэн’ко* (Лук’янюк, с. 16); зак. *тихéн’ко, тихі́йко, ле”гі́йко* (Дзен III, к. 458), *помáленькы* (Сабадош, с. 253), *та́менька* (МСГГ, с. 188), *ту́тенька, ту́теньки* (МСГГ, с. 198); лемк. *помаленькы* (Пиртей, с. 223); слоб. *ві́щенько* [Авдеева, с. 66]; пор. з різних діалектів: *гéнденьки* (Желех, с. 139), *та́менька, та́меньки* (Желех, с. 946; Гр IV, с. 246; ЕСУМ V, с. 510), *тепéренька (-еньки)* (Желех, с. 956), *тепéренька, тепéреньки* (Гр IV, с. 255; ЕСУМ V, с. 547), *тепéренько* (Гр IV, с. 255), *помалéньку* (Гр III, с. 292), *поманéньку* (Гр III, с. 293), *хутéн’ко* (Гр IV, с. 420), *ту́тенька, ту́теньки* (ЕСУМ V, с. 686).

Інослов’янські паралелі: біл. *beleńka, ćysceńka* [13, с. 154]; рос. *áженьки* (СРНГ 1, с. 210), *помалéньки, помалéньку* (СРНГ 29, с. 195), *поманéньку* (СРНГ 29, с. 197), *ту́теньки* (Даль IV, с. 445); п. *slabieńko*, пор. *takuteńko* [13, с. 195].

-ечк- (з кінцевими *-а, -и || -і, -у*): *ту́течка* || *ту́тэчка* (ДСБ, с. 234), *та́мечка* (ДСБ, с. 226), *та́мечку* (Громик, с. 8), *во́ндечка, о́ндечки* || *о́н’д’ечки, во́з’дечки, во́з’дечка* (Громик, с. 7), *сту́л’ечка* ‘звідтіль’ (Громик, с. 9), *от:у́л’ечк’і і оц’:у́л’ечка* (Громик, с. 10), *ту́течки* (Громик, с. 10), *гéндечки* || *г’ендечк’і* ‘ось там’, *го́дечки, го́з’дечк’і, тепéречка, потóмечка, трóшечки*.

Паралелі: наддн. *во́дечки* ‘ось там’ (Шило, с. 78); гуц. *та́мечки* (ГГ, с. 181), *та́мечкі* (Негрич, с. 166), *tuńeczka* (Janów, s. 243), *о́ндечкі* (Негрич, с. 126); бук. *гéздэч’к’и, сполу́днэч’ка, лиго́нэч’ко* (Лук’янюк, с. 16); зак. *за́разечка* (МСГГ, с. 63), *о́ндечка* (МСГГ, с. 125), *та́мечка* (МСГГ, с. 188); лемк. *трóшечкы* (Пиртей, с. 289); слоб. *ту́течки*

(СУСГ, с. 210), *ажондечки*, *ажосьдечки* [Авдеева, с. 19]; степ. *тамечк'и*, *так'ечк'и* 'отак', *тутечк'и* (Горбач, с. 370), *типеречки* (СДЛЛ, с. 191); південно-східне *тутечк'и* (Горбач, с. 358); пор.: *гэндечка* (Желех, с. 139), *ондечка*, *ондечки* (Гр III, с. 54), *такечки* (Желех, с. 945), *тамечка* (Желех, с. 946), *тамечка*, *тамечки* (Гр IV, с. 246; ЕСУМ V, с. 510-511), *трошечка* (Желех, с. 987; Гр IV, с. 288), *трошечки* (Гр IV, с. 288), *нінечка* (Гр II, с. 564), *теперечка* (-ечки) (Желех, с. 956; Гр IV, с. 255; ЕСУМ V, с. 547), *тутечка*, *тутечки* (ЕСУМ V, с. 686).

Інослов'янські паралелі: біл. *аніко́лечкі* (Гом, с. 15), *трошэчки* (СБГ ПЗБ V, с. 127); рос. *ніко́лечки* (Деулино, с. 344), *помале́чку* (СРНГ 29, с. 196), *смале́чка*, *смале́чку* (Деулино, с. 526), *то́нечко* (Дон, с. 529), *трошечки* (Дон, с. 533); п. *troszeczka* (SW VII, s. 111).

-ик- (з кінцевими -а, -и || -і, -у): *додоміка*, *зно́вика*, *та́мика* (ДСБ, с. 226), *гэндика* || *гондика* (ДСБ, с. 239), *ту́тика*, *тепéрика*; із фіксацій Ю. Громика: *та́мика* (*та́м'іка*) (Громик-1, с. 213-214), *та́мики*, *та́микай*, *та́микаво́* (Громик, с. 8), *та́м'ік'і* (Громик-1, с. 214), *ту́тик'і* (Громик-1, с. 212), *ту́тики* і *ту́тика*, *ту́тикай* (Громик, с. 10), *ту́тика* (Громик-1, с. 212), *ту́дыйкы* (Громик, с. 11), *тепéрику* (Громик, с. 13), *тип'ірика*, *топ'ірика*, *топ'ірики*, *дип'ірикай*, *доп'ірику* (Громик, с. 13).

Паралелі: с-п. *та́мика*, *та́мика*, *та́мики* (Лис, с. 210); сх-п. *та́мика*, *та́мики* (Лис, с. 210); вол. *зно́вика* (Корзонюк, с. 131), *та́мика* (Корзонюк, с. 235), *ту́тика* (Корзонюк, с. 242), *типáрика* (Корзонюк, с. 237); пор. *та́мика*, *та́мики* (ЕСУМ V, с. 511).

Інослов'янські паралелі: біл. *та́мыка* (СБГ ПЗБ V, с. 82).

-ил'к- (з кінцевим -а): *вко́чилька* 'коли' і *вто́чил'ка* 'тоді' (Громик, с. 11).

-ин'к- || **-ін'к-** (з кінцевим а): *та́мин'ка*, *тепéрин'ка*.

Паралелі: с-п. *ту́тиньки* (Лис, с. 217); бойк. *трошіньки* (Ониш II, с. 303); гуц. *та́минька* (ГГ, с. 181), *та́ті́нку* (Janów, s. 234); пор.: *тепéрінька* (Желех, с. 957), *ту́тиньки* (ЕСУМ V, с. 686).

Інослов'янські паралелі: болг. *сегы́нка* (ГероV, с. 156).

-ис'к- (з кінцевим -а): *спото́мис'ка* в'іку 'здавна'.

Інослов'янські паралелі: *zaryśko* (SW VIII, s. 244).

-ичк- (з кінцевими -а, -и || -і, -о, -у): *зно́вичка*, *зно́вичку*, *та́мичка*, *та́мички*, *ту́тички*, *ту́тичка* || *ту́тычка* (ДСБ, с. 234), *ту́тичка*, *ту́тичк'і* (Громик-1, с. 212), *ту́тичкаго́* (Громик, с. 10), *ту́дичка* (Громик, с. 11), *та́мичка* (*та́м'ічка*) (Громик-1, с. 214), *пото́мичка* (Громик, с. 12), *тыпéрычка* (ДСБ, с. 234), *тыпíрычко* (ДСБ, с. 234), *тепéричка* (Громик, с. 13), *тип'іричко*, *доп'іричку*, *деп'іричк'і* (Громик, с. 13).

Паралелі: наддн. *тáмички* (Шило, с. 249); бойк. *теперичка, те-перички* (Ониш II, с. 284); бук. *тáмички* (СБГ, с. 538); гуц. *тепéричк'и* (МСГГ, с. 190); слоб. *тепéрички* (СУСГ, с. 203).

Інослов'янські паралелі: рос. *тепéричка* (Дон, с. 527); болг. *сегы́чка* (Геров V, с. 156), *сегы́чка* 'зараз; ось-ось' (БУС, с. 616).

-ік- (з кінцевими *-а, -аї*): *д'іс'іка* і *д'іс'ікаї* || *дз'іс'ікаї* 'сьогодні' (Громик, с. 13), *гун'дз'іка́, гун'дз'ікаго́* (Громик-1, с. 213), *стúл'іка* 'звідти' (Громик-1, с. 215), *сц'úл'іка* (Громик-1, с. 216).

Паралелі: бойк. *ніні́ка* (Ониш I, с. 490); зак. *ніні́кы* (Сабадош, с. 208); пор.: *тáміка* (Желех, с. 946; ЕСУМ V, с. 511), *ніні́ка* (Гр II, с. 564), *туді́йка* (ЕСУМ V, с. 669).

Інослов'янські паралелі: біл. *серéрика* [13, с. 154].

-ічк- (з кінцевим *-а, -и, -о*) *так'ічки* 'так', *стúл'ічка* 'звідтіль' (Громик-1, с. 215), *скúл'ічка* 'звідкіль' (Громик, с. 9), *сц'úл'ічка* (Громик-1, с. 216), *с'огóд'н'ічки* і *с'óд'н'ічка* (Громик, с. 13), *сóд'н'ічко* (Громик, с. 13).

Паралелі: лемк. *заразічки, заразіцькы* (Пиртей, с. 87); пор.: *зáразічки* (ЕСУМ V, с. 15).

Інослов'янські паралелі: біл. *veličko* [13, с. 154]; ч. *maličko* [13, с. 217]; болг. *blizičko, bърzičko, lèkičko* [13, с. 39]; мак. *lubavičko, lesničko* 'м'яко' [13, с. 48]; словен. *maličkaj* 'дуже мало' [13, с. 71].

-к- (з кінцевими *-а, -о, -ом, -и* || *-і* || *-е, -у*): *цимáлко* 'багато', *чúт'к'і* 'трішечки, чуть-чуть', *зáрика* (< *зáри* 'зараз'), *зáразки* || *зáраск'і* || *зáраск'е*. *знóвка, тáмка, тáмк'і, тúтки, тúдаки* (< *тúда*), *тúдика* || *тúдека, додóмку* 'додому', *трóшки* || *трóшк'і, кáнку* 'трішечки', *не пáмк'і* 'не беручи до уваги', *с'огóдн'іка* || *с'óд'н'іка* || *ц'óдн'іка, потóмка, пóс'л'іка* 'потім', *с'éндика-тéндика* 'сюди-туди', *сл'ідкóм, бочкóм, спрáвжски*; *дз'іс'а(ка)* (Горбач-1, с. 460), *тыпэ́рка* (Лексічны атлас, к. 12), *тепéрка* || *топ'ірка, спéрику* (ДСБ, с. 213), *нанóчки* 'наніч' (ДСБ, с. 142); із фіксацій Ю.Громика: *óндека, гондекаго́, óдек'і, вóдека, водекаво́, вóз'деки, вóз'дека, вóз'д'еки, вóз'д'іка, гóз'д'іка, óнд'еки, он'дз'іка́* (Громик, с. 7), *тúдк'і* (Громик, с. 11), *тáмки, тáмка, тáмкий, тамкайво́* (Громик, с. 8), *тáмка* (Громик-1, с. 213), *тúтк'і* (Громик-1, с. 212), *стúл'ка* 'звідти' (Громик, с. 9), *до́тил'ка* і *до́сил'ка* (Громик, с. 10), *потóмка* (Громик, с. 12), *тепéрки* (Громик, с. 13), *тип'ірко, дип'ірке* (Громик, с. 13), *надв'ірку, надвúрку, наподв'ірку* (Громик-1, с. 218).

Паралелі: поліські: *т'утка, т'уткаї, т'амка, тип'ерка, н'ин'ка* [Жилко, с. 106]; с-п. *тáмка* (Лис, с. 210); сх-п. *тáмки* (Лис, с. 210); півд.-зах. наріччя: *к'апку, ц'апку* 'трішки' [Жилко, с. 105], *т'утка, т'уткаї, т'амка, тип'ерка, н'ин'ка* [Жилко, с. 106]; вол. *дип'ірке* 'тепер' (Корзонюк, с. 108), *тип'арке* (Корзонюк, с. 238); наддн. *ніні́ка, нінька* (Шило, с. 186), *нінька* (Горбач, с. 119, с. 233), *тáмкай, тáмкаво* (Шило, с. 249), *тúйка* (Шило, с. 257), *тúтка, тúткаль, тúткам*

(Шило, с. 258), *та́мка* (Друль, с. 176; Горбач, с. 139, с. 185), *ту́тка*, *туткаво* (Друль, с. 181), *типéрка*, *типеркаво́* (Друль, с. 177); бойк. *тепéрка*, *тепéрко*, *тепéрьки* (Ониш II, с. 284), *нінька* (Ониш I, с. 490), *ніська*, *ніськава* (Ониш I, с. 491), *о́ндека*. *о́ндикаво* (Ониш II, с. 20), *та́мка*, *та́мки*, *тамкива*, *тамкова*, *та́мкаки* (Ониш II, с. 278), *ту́тка*, *ту́ткива* (Ониш II, с. 307), *т́рошка*, *т́ришки* (Ониш II, с. 303), *дниська* (Лесів, с. 132); гуц. *та́мка*, *та́мки* (ГГ, с. 181), *ту́йка*, *ту́тки*, *ту́ткі* (ГГ, с. 189), *tatku*, *tatkuj* (Janów, s. 234); бук. *ту́тка*, *ту́ткі* (СБГ, с. 556), *та́мка*, *та́мки* (СБГ, с. 538), *те"пірки* (УГР, с. 702), *ту́й(кы)*, *ту́йки*^е (УГР, с. 704), *знадвірку*, *доку́пк'и*, *бо́ч'ком* (Лук'янюк, с. 16); надсян. *тіп'єрка*, *дз'іс'ка*, *дз'іс'к'і*, *з'арас'к'і*, *тамк'і* (Пшепюр, с. 148); зак. *днис' (ка, ки, кы)*, *ннис' (ка, ки, кы)*, *нис' (ка, ки, кы)* (Дзен I, к. 116), *гев(-ка)* 'сюди' (Дзен I, к. 120), *ту́тка* (МСГГ, с. 198), *ту́йка*, *ту́йк'и* 'тут' (МСГГ, с. 196), *та́мки* (Сабадош, с. 349), *та́мки*, *та́мка*, *та́мки* [Брошняк, с. 19], *тепéрка*, *тепéркы* (Сабадош, с. 350), *тепéрька*, *тепéрьк'и* (МСГГ, с. 190), *ту́йки* (*ту́йка*), *та́мки* (*та́мка*), *а́ддеки* (*а́ддека*), *гіндеки* (*гіндека*), (*н*)*ніс'кы* "сьогодні", *типі́р'кы* "тепер", *во́нка* "зовні, надворі'" [10, с. 151]; пор.: *крад(')ко́м*, *крац'ко́м*, *крад-т'ком* (Дзен III, к. 450); лемк. *dneska*, *gneska*, *hneska* (< *dnes* 'сьогодні') (Rieger, s. 44), *тнеска* (Пиртей, с. 41), *teperky* (Rieger, s. 132), *а́дєка*, *а́дєка́л'*, *а́діка* 'недавно' (Латга, к. 302), *т́рошки* (Пиртей, с. 289), *т́рошкы* (Латга, к. 304); слоб. *байду́жки* [Авдеева, с. 24], *да́ться впо́мки* 'запам'ятатись' [Авдеева, с. 77], *знéзінка* || *знéзімка* 'знанацька' [Авдеева, с. 146]; степ. *та́мки* (СДЛЛ, с. 190), *вкра́дки* || *укра́дки* (Чаб I, с. 186); пор. фіксації у словниках: *гéнька* (Желех, с. 139), *та́мка*, *та́мки*, *тамківа* (Желех, с. 946; Гр IV, с. 246; ЕСУМ V, с. 511), *тепéрки* (Желех, с. 957), *тепéрка*, *тепéрки*, *теперкива* (Гр IV, с. 255; ЕСУМ V, с. 547), *т́рошка*, *т́рошки*, *т́рошку* (Желех, с. 987), *т́рошка* (Гр IV, с. 288), *нінька*, *ніньки* (Гр II, с. 564), *та́мкова* (ЕСУМ V, с. 511), *ту́тка*, *ту́тки*, *ту́ткива* (ЕСУМ V, с. 686), *теперкіля* (ЕСУМ V, с. 547), *разко́м* (ЕСУМ V, с. 1).

Інослов'янські паралелі: біл. *сённяка* (СБГ ПЗБ IV, с. 420), *дзісяка* (Лексічны атлас, к. 12), *о́нэка* (< *онё*) 'он' (Тур III, с. 257), *ту́тка* (Тур V, с. 166; СБГ ПЗБ V, с. 150), *та́мка* (СБГ ПЗБ V, с. 83), *т́рошка*, *т́рошкі* (Тур V, с. 154), *т́рошку* (СБГ ПЗБ V, с. 127); рос. *потомка*, *потомки*, *потомкось* (СРНГ 30, с. 292), *сédнитка* (Даль IV, с. 169), *сенки* (Даль IV, с. 170), *та́мка* (Даль IV, с. 389), *ту́тка*, *ту́тки*, *ту́тко* (Даль IV, с. 445), *туда́ка*, *тудыкась* (Даль IV, с. 440), *т́рошки* (Даль IV, с. 435), *вбежкі* (Деулино, с. 75), *дви́жком* (Деулино, с. 136), *котком* 'перекатывая' (Деулино, с. 245), пор. *ніко́льки* 'нисколько' (Деулино, с. 344); п. *tatkaj* (Indeks II, s. 386), *tutka*, *tutki*, *tutki*, *tutkaj* (Indeks II, s. 411), *terazki* (Indeks II, s. 391), *zarak*, *zarazki* (SW VIII, s. 244), *trozka*, *trozke*, *trozki*, *trozko*, *trozku* (Indeks II, s. 402), *trozka* (SW VII, с. 111);

н-луж. *dalocko, dajetko* || *dawetko, skorko, tšoška* [13, с. 257]; болг. *онд-ка* [Геров III, с. 365], *тамка, тамкана* [Геров III, с. 365], *тамка* (БУС, с. 679), *назатка, нананпретка, насретка, дънъска, есенъска, зимуска, лётоска, снóшка* [Божков, с. 140], *отнанпретка* [Божков, с. 141]; мак. *dlaboško* ‘глибоко’, *visoško* ‘високо’, *ranko* ‘рано’, *daleško*; пор. з дитячого мовлення *повко, zelenko* [13, с. 48].

-ок- (з кінцевим *-а*): *тúдока* (Громик, с. 11), *тúтока* (Громик-1, с. 212).

Паралелі: с-п. *тúтока* (Машеве I, с. 453; Машеве III, с. 212); лемк. *тамок* ‘тут’ (Пиртей, с. 281); степ. *тутóк* ‘тут’ (Чаб IV, с. 141); пор. *тамок* (Гр IV, с. 246; ЕСУМ V, с. 511), *тутóк* (ЕСУМ V, с. 686).

Інослов’янські паралелі: біл. *тúтока* [Тур V, с. 166]; рос. *потóмока, потóмокось, потóмотку* (СРНГ 30, с. 292), *тúтока* (Даль IV, с. 445), *тамока, тамотка* (Даль IV, с. 389); п. *tamok* (Indeks II, s. 386; SW VII, s. 16), *tutok* (Indeks II, s. 411; SW VII, s. 173), *dzisiok* (SW I, s. 658); болг. *тамока* [Геров V, с. 322].

-он’к- (з кінцевими *-и, -о*): *ше́нон’ко* і *ше́нон’ки* (< *ше́но*) ‘щойно’, *за́втрон’ки, та́мон’ки, тúтоньки*.

Паралелі: бук. *додомо́н’ку, тихо́н’ко* (Лук’янюк, с. 16); зак. *тихо́н’ко, лиго́н’ко* (Дзен III, 458); пор. *зно́воньку* (Желех, с. 311), *та́монька, та́моньки* (ЕСУМ V, с. 511).

Інослов’янські паралелі: рос. *та́мо́йко, та́монька(и)* (Даль IV, с. 389), *тúтоньки* (Даль IV, с. 445).

-очк- (з кінцевими *-и, -о*): *го́з’д’очки* ‘ось тут’, *гу́н’д’очки* (Громик, с. 7), *топ’іро́чко* (Громик, с. 13), *ха́йно́чко* (< *ха́й-но* ‘згодом, потім’), *слідо́чком*; пор. *топ’іру́чку* (Громик, с. 13).

Паралелі: зак. *ныврóчку* (Сабадош, с. 208); слоб. *та́мочки* (СУСГ, с. 202); степ. *та́мочки* (СДЛЛ, с. 190).

Інослов’янські паралелі: біл. *та́мочка* (Тур V, с. 133); рос. *та́мочка* (Даль IV, с. 389), *та́мочко, та́мочки* (Дон, с. 524), *тúточки, тúто́чка* (Даль IV, с. 445), *тúточки, тúточко* (Дон, с. 535), *лю́бочко* (Деулино, с. 285), *чу́дочку* (Деулино, с. 600).

-с’к- (з кінцевим *-о*): *бага́цько* (т + -с’ко= -ц’ко).

Паралелі: слоб. *бага́цько* (Авдеева, с. 19; Глухов, с. 19); пор. *бага́цько* (Желех, с. 8; Гр I, с. 17).

Отже, у західнополіських говірках виявлено досить багато прислівників із суфіксом *-к-* та ще 17 формантів із базовим *-к-* (*-ак-, -ачк-, -ек-, -еньк-, -ечк-, -ик-, -ильк-* та ін.).

Зауважимо, що насамперед трудність викликає кваліфікація *-к-* у прислівникових утвореннях. М. Пшепюрська підкреслювала: "Дуже живущим є також прислівниковий наросток *-ка, -кі: т'єрака, в'іттийка, туд'ыйка...*" (Пшепюр, с. 148). Найчастіше *-к-* відносять до суфіксів суб'єктивної оцінки (напр., у дериваті *трóшки* [6, с. 240]) або називають його демінутивним суфіксом (в утвореннях *тамки, тутки* [8, с. 138]).

Ф. Жилко цей наросток кваліфікує інакше: "У діалектах виявляється і своєрідне розширення морфемної структури прислівників за допомогою суфіксів. Так, у південно-західних і поліських говорах (на захід від Дніпра) зустрічаються прислівники: *т'утка, т'уткаї, т'амка, тин'єрка, н'ин'ка*" [5, с. 106]; пор. ще: "Діалектні лексеми, ускладнені суфіксами *-ка, -ки, -кы, т' (д'), -й* типу *тáмкы, тáмка, тáмки, тáмкыт' ...*" [4, с. 19].

В. Німчук переконливо довів, що це не суфікс, а частка, пор.: "До частини прислівників додається займенникового походження частка *-кы* (рідше – *-ка*), яка, очевидно, первісно грала роль підсилено-вказівної частки, але тепер у прислівниках її значення стерлося: *т'уйкы (т'уйка), тáмкы (тáмка), áддекы (áддека), г'індекы (г'індека), (н)ніс'кы* "сьогодні", *тин'ір'кы* "тепер", *вóнка* "зовні, надворі"" [10, с. 151].

Але кваліфікувати всі прислівникові суфікси як "розширювачі морфемної будови", очевидно, не варто. Так, автори "Словаря современного русского народного говора (д. Деулино Рязанского района Рязанской области)" слушно зауважують: "Спостереження над лексичним матеріалом говірки с. Деуліно показують, що у всіх багатьох випадках відмінності у словотвірній структурі слів ніби ніяк не пов'язані з відмінностями у їх значеннях, тому в усіх таких випадках можна констатувати ніби словотвірну байдужість у передаванні одного і того ж змісту. Пор. такі приклади: *пешкóм – пéшей – пешакóм – пéшем – пешкомá – пешкурóй – пешкурóм – пешомá – пéшью; нéслуш – неслúшник – непослúшник; затéнье – застéнье – затéнь; толкáчий – толкáчий* і багато ін. Сюди ж можна віднести випадки використання зменшувальних за походженням суфіксів тільки як словотворчих; наприклад, *глазóк, слéзки, лапка* та ін. у всіх відношеннях співпадають зі словами тієї ж говірки *глаз, слéзы*. Однак така байдужість є, мабуть, вигаданою і свідчить лише про неповноту матеріалу, який не дозволив відзначити об'єктивні, але дуже тонкі відмінності у значеннях слів з близькою, але все-таки неоднаковою словотвірною структурою" (Деулино, 15).

У зафіксованих вище прислівниках досить відчутна різниця у семантиці, яку привносить суфікс *-к-*, оскільки він різного походження: 1) *-к₁* простий "розширювач" морфемної структури, за походженням підсилювально-вказівна частка: *тáмка, т'утка, зáразки, с'óдн'ика* та ін.; 2) *-к₂* зменшено-пестливий суфікс, деривати з яким уживають переважно в мовленні з дітьми: *нáночки* 'наніч', *там цимáлко д'іток, гуз'мі ч'ут'к'і-ч'ут'к'і кáс'ки, їдем ужé, дит'іно, додóмку* і т.д.

У наших прикладах інші прислівникові суфікси дослідники одноставно відносять до демінутивних, напр., І. Матвіяс зазначає, що "якісним прислівникам, подібно до відповідних прикмеиників, властиві здрібно-пестливі форми з суфіксами

-еньк-, -есеньк-, -ісіньк- [...]. За аналогією до наведених здрібніло-пестливі форми утворюються і від прислівників іншого типу: *тепереньки, тутеньки, таменьки*. Здрібніло-пестливі форми утворюються також за допомогою суфікса **-ечк-** від різних за значенням груп прислівників: *недалечко, трошечки, змалечку, осьдечки...*" [9, с. 117]. Такої ж думки і В. Забеліна: "Найбільшу підгрупу становлять прислівники, утворені суфіксальним способом, у тому числі і за допомогою демінутивних суфіксів: *тама, тамки, тамечки, таменьки, тута, тутки, тутоньки*" [8, с. 138]. Саме тому "діалектні словотвірні синонімічні прислівникові ряди у порівнянні з літературними часто набагато більші..." [11, с. 127].

Крім цього, суфікси суб'єктивної оцінки "у прислівниковому словотворенні ... набули самостійного значення, утворюючи нерідко такі похідні прислівники, які навіть не мають відповідників серед прикметників, наприклад: *помаленьку, потихеньку, поволеньки, тепереньки, теперечки, недалечко, тутечки, трошки, трошечки* та ін." [6, с. 240]. С. Вархол теж зазначає, що в українській літературній мові наявний прислівниковий формант *-ечко*, відсутній серед прикметників, пор.: *nedalečko, potróšečku, tróšečku, zmalečku* [13, с. 139], хоч не зовсім відповідає дійсності інше твердження польського дослідника, що "формант *-еşk-* приймають переважно префіксовані деривати" [13, с. 139], – серед наведених вище прикладів із суфіксом *-ечк-* усі 17 прислівників безпрефіксні.

Як довели дослідники, частина дериватів від частого вживання безвідносно до вікового цензу як адресата, так і адресанта втрачає свою демінутивність, переходячи в розряд дедемінутивів (термін В. Статєєвої, див.: [12]). Такої ж думки Б. Кулик: "... Такі діалектні форми, як *тепереньки, теперечки, тутеньки, тамечки, осьдечки, ондечки, недалечко, змалечку* ... втратили пестливе значення" [7, с. 332].

За підрахунками В. Статєєвої, 94 % проаналізованих нею дедемінутивів – це утворення з продуктивними моделями, що мають суфікси *-ець, -ик, -ок*, менше з демінутивними суфіксами *-ук, -ина, -ечк(о)* [12, с. 17]. І дослідниця подала таку рекомендацію українським лексикографам: "Обов'язково окремими словниковими статтями варто було б подавати прислівники *холодком, дашком, пиріжком, рядком* (СУМ), оскільки вони утворені на базі орудного відмінка одн. уже дедемінутивів, а, по-друге, тому, що вони не мають відповідних початкових прислівників, по відношенню до яких їх можна кваліфікувати як демінутивні утворення" [12, с. 18]. Думаємо, що це слушне зауваження.

*

Серед інших невідмінюваних слів виявлено небагато дериватів з базовим *-к-*.

Дієслівна зв'язка

-ек- (з кінцевим *-а*): *йес'т'ека* 'є'.

Паралелі: с-п. *естека* (*йес'т'ека*) (Машеве I, с. 450).

Інослов'янські паралелі: біл. *есцека* [Тур II, с. 53, с. 183].

Модальні слова та безособові дієслова

-к- (з кінцевим *-а, -и, -о*): *мѣпки* ‘може’ (< *ме, ме б*) (*мѣпки, вже ожѣниці:а*), *мўсит'ка* || *мўсит'ки* (< *мўсит'* ‘мабуть’), *знáчитка* ‘значить’, *жáлко* ‘жаль’, *невидко*.

Інослов'янські паралелі: рос. *невідко* ‘незаметно’ (Деулино, с. 332), *мóчка* < *мочь* (Деулино, с. 299).

Частки

-к- (з кінцевими *-а, -и* || *-е, -о*): *н'ѣка* ‘ні’, *егѣжк'е* ‘так’, *на́в'іт'ки*, *на́вѣцько* ‘навіть’ (ДСБ, 139), *нѣма́йка* ‘немає’ (ДСБ, с. 147).

Паралелі: пор. зак. *áйнок* (< *áйно*) (Дзен II, к. 262).

-ек- || **-(ш)ек-** (з кінцевим *-а*): *нема́шэка* ‘немає’ (ДСБ, с. 145).

Інослов'янські паралелі: пор. подібні рос. деривати: *áженьки* (СРНГ 1, с. 210), *аинька* ‘приветливый вопросительный отклик на обращение (чаще на обращение детей)’ (СРНГ I, с. 218), *аюшки* ‘вопросительный ласковый отклик на обращение или при переспросе нерасслышанного, соответствует по значению словам *а? что?* (чаще в разговоре с детьми)’ (СРНГ 1, с. 301).

-ечк- (з кінцевими *-а, -и*): *та́кечки* ‘так’, *нема́йечка*, *нама́йечки* ‘немає’.

Паралелі: *та́кечки* (Желех, с. 945).

-(ц')ік- (з кінцевим *-а*): *огэ́нціка* ‘он’ (*огэ́нціка бусько ходыть*) (ДСБ, с. 151).

-ичк- || **-ічк-** (з кінцевим *-и* || *-і*): *та́кички* || *та́к'ічки*.

-очк- (з кінцевими *-о, -и*): *та́кочко*, *о́с'очко* (< *ось*), *о́с'очки*.

Паралелі: степ. *онинóчки*, *ониновóчки* ‘он’ (Чаб III, с. 51).

Вигуки

-ін'к- (з кінцевими *-а, -и*): *л'у́л'ін'ки-л'у́л'ін'ки!* (< *люлі*), *т'у́т'ін'ка-т'у́т'ін'ка!* (< *тютю*) ‘вигук для прикликання курей’.

Паралелі: *тюті́ньки* (ЕСУМ V, с. 695).

-к- (з кінцевими *-а, -и* || *-і, -о*): *о́йко* || *го́йко* (*Ба́бо! – Го́йко, дитинóчко*), *ші́т'ки* || *ші́т'к'і* ‘вигук, яким супроводжують підкидання дитини вгору’, *то́с'ки-то́с'ки!* ‘вигук, яким супроводжують дитяче плескання в долоні’, *го́пки* (< *гон*), *бу́с'к'і* ‘дит.: виражає падіння’ (< *бус'*); пор. такі вигуки: *ц'і́пка-ц'і́пка!* ‘для прикликання курчат’, *та́с'ка-та́с'ка!* ‘для прикликання каченят’, *тру́с'ка-тру́с'ка!* ‘для прикликання кролів’, *ку́ц'ки-ку́ц'ки!* ‘для прикликання поросят’, *мі́н'ка-мі́н'ка!* ‘для прикликання телят’, *а-ц'і́пка!* ‘для проганяння курчат’, *а-лу́чка!* ‘для проганяння телят та ін.

Паралелі: слоб. *бирю́шки-бирю́шки* ‘виг. для підкликання овець’ (Авдеева, с. 31); степ. *опáчки* ‘супроводжує якусь миттєву дію (стрибок, удар)’ (< *оп*) (Чаб III, с. 54); пор. *трус’-ц’кé!* ‘вигук, яким відганяють овець’ (Мос, с. 71); пор. *тю́тьки* (ЕСУМ V, с. 695).

Інослов’янські паралелі: пор. рос. *ой-ей-еюшки* ‘ой-ой-ой’ (Деулино, с. 366).

-он’к- (з кінцевим *-и*; цей суфікс майже в усіх прикладах синонімічний суфіксу *-ін’к*): вигуки для прикликання домашніх птиць: *ц’іпон’ки-ц’іпон’ки!*, *т’ут’он’ки-т’ут’он’ки!*, *з’ул’он’ки-з’ул’он’ки!*, *тáс’он’ки-тас’!* та ін.

Отже, серед демінутивних вигуків можна виділити дві групи: 1) вигуки, якими супроводжують якісь дії (переважно ігри) з малими дітьми, та 2) вигуки для прикликання (частіше) або відганяння (рідше) малих щодо віку домашніх тварин та птиць. Окремо стоїть вигук *о́йко* || *го́йко*, яким відповідають на звертання дітей (зафіксований лише в одному населеному пункті).

*

Висновки. Співвіднесеність західнополіських дериватів з іншими українськими діалектами та з іншими слов’янськими мовами відбиває стан інформаційного забезпечення сучасної україністики та славістики в цілому, тому паралелі відтворюють саме інформаційний стан, який може різнитися від реального. Паралелі до західнополіських дериватів з інших діалектів (а їх повнота, як уже зазначали, детермінована ступенем фіксації у різних джерелах) засвідчують, що частина афіксів і словотвірних моделей західнополіських говірок мають широкі міждіалектні й міжмовні зв’язки, інші – вужчі зв’язки або ж належать до ексклюзивних одиниць.

Найбільше паралелей знаходимо до прислівників *тутки*, *тамки*, *тамоки*, *тутаки*, *теперечки* та ін. у сусідніх мовах – білоруській, польській та російській, серед південнослов’янських – у болгарській та македонській. Засвідчена кількість цих дериватів (лише на основі інформаційного забезпечення) дозволяє припустити, що саме західнополіський говір найбільш повно реалізовує свої словотвірні можливості. Крім цього, зафіксовано багато утворень, паралелей до яких не виявлено ні в інших українських діалектах, ні в інших слов’янських мовах, пор.: *б’ігén’ко*, *зáвтрачка* || *зáвтрачкаї*, *зáвтрачки* || *зáвтрашки*, *ст’ул’ек’і* ‘звідтіль’, *ск’ул’ек’і* ‘звідкіль’, *с’одн’іка*, *хаїночко*, *о́йко* || *го́йко*, *шіт’к’і!*, *мéпки* ‘може’ (< *ме*, *ме б*), *м’усит’ка* || *м’усит’ки* (< *м’усит’* ‘мабуть’), *знáчитка* ‘значить’ та ін. Отже, це дозволяє говорити про деякі оригінальні риси західнополіського діалекту у словотворенні невідмінюваних слів.

Умовні скорочення назв джерел

Авдеева – Авдеева М. Т. Словарь украинских говоров Воронежской области / М. Т. Авдеева. – Т. I. – Воронеж : ИПЦ ВГУ, 2008. – 227 с.

Аркушин – Аркушин Г. Словник західнополіських говірок : у двох томах / Г. Аркушин. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000.

БУС – Стоянов І. А., Чмир О. Р. Болгарсько-український словник / І. А. Стоянов, О. Р. Чмир. – К. : Наук. думка, 1988. – 780 с.

- ГГ** – Гуцульські говірки. Короткий словник / відп. ред. Я. Закревська. – Львів, 1997. – 232 с.
- Геров** – Геров Н. Речник на българския език. – Т. I-V. – София : Български писател, 1975-1978.
- Гом** – Народная лексика Гомельщины ў фальклоры і мастацкай літаратуры. – Мінск, 1983. – 174 с.
- Горбач** – Горбач О. Зібрані статті / О. Горбач. – Т. V. Діалектологія. – Мюнхен, 1993. – 660 с.
- Горбач-1** – Горбач О. Словник північно-підляської говірки села Добровода близько Гайнівки (Польща) / О. Горбач // Збірник пам'яті Ярослави Закревської / Діалектологічні студії. 3. – Львів, 2003. – С. 454-488.
- Громик** – Громик Ю. В. Прислівники відзайменникового походження у західнополіських говірках української мови : Автореферат дис. ... канд. філол. наук. спеціальність 10.02.01 – українська мова / Ю. В. Громик. – К., 1999. – 17 с.
- Громик-1** – Громик Ю. Прислівники просторової семантики у західнополіських говірках / Ю. Громик // Полісся: етнікос, традиції, культура. – Луцьк : Вежа, 1997. – С. 211-221.
- Даль** – Даль В. Толковый словарь живаго великорускаго языка / В. Даль. – Т. I – IV. – М. : Русский язык, 1981 – 1982.
- Деулино** – Словарь современного русского народного говора (д. Деулино Рязанского района Рязанской области). – М. : Наука, 1969. – 614 с.
- Дзен** – Дзензелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (Лексика) : у трьох частинах / Й. О. Дзензелівський. – Ч. I. – Ужгород, 1958; Ч. II. – Ужгород, 1960; Ч. III. – Ужгород, 1983.
- Дон** – Большой толковый словарь донского казачества. – М. : Русские словари – Астрель – АСТ, 2003. – 608 с.
- Друль** – Друль І. Словник говірки села Грабовець Стрийського району Львівської області / І. Друль. – Луцьк, 2006. – 200 с.
- ДСБ** – Дыялектны слоўнік Брэстчыны. – Мінск : Навука і тэхніка, 1989. – 294 с.
- Желех** – Желеховский С., Недільский С. Малоруско-німецкий словарь : У двох томах. – Львів, 1886.
- Корзонюк** – Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М. М. Корзонюк // Українська діалектна лексика. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 62-267.
- Латта** – Латта В. Атлас українських говорів Східної Словаччини / В. Латта. – Bratislava, 1991. – 552 с.
- Машеве** – Говірка села Машеве Чорнобильського району / Укладачі Ю. І. Бідношия, Г. В. Воронич, Л. В. Дика та ін. : У 4-х частинах. – К. : Довіра, 2003.
- МСГГ** – Піпаш Ю., Галас Б. Матеріали до словника гуцульських говірок. – Ужгород, 2005. – 266 с.
- Лексичны атлас** – Лексичны атлас беларускіх народных гаворак : У пяці тамах. – Т. 2. – Мінск, 1994. – 145 с. + 354 карт.
- Лесів** – Лесів М. Українські говірки у Польщі / М. Лесів. – Варшава : Український архів, 1997. – 492 с.
- Лис** – Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К. : Наукова думка, 1974. – 261с.
- Лук** – Лукьянюк К. М. Суффиксальное словообразование в буковинских говорах (прямая суффиксация) : Автореферат ... канд. филол. наук. – Черновці, 1966. – 23 с.
- Мос** – Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. – Одеса, 1958. – 76 с.
- Негрич** – Негрич М. Скарби гуцульського говору: Березові. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 224 с.

- Ониш** – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок : у двох частинах / М. Й. Онишкевич. – К. : Наук. думка, 1984.
- Пшепюр** – Пшепюрська-Овчаренко М. – Мова українців Надсяння / М. Пшепюрська-Овчаренко. – Перемишль, 2007. – 299 с.
- Сабадош** – Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району / І. Сабадош. – Ужгород : Ліра, 2008. – 480 с.
- СБГ** – Словник буковинських говірок / за ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
- СБГ ПЗБ** – Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. – Т. I – V. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979 – 1986.
- СДЛЛ** – Сікорська З. С., Шевцова В. О., Шутова Л. І. Словник діалектної лексики Луганщини / за ред. З. С. Сікорської. – К. : Шлях, 2002. – 224 с.
- СЗГ** – Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : у двох томах / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : Вежа, 2000.
- СУСГ** – Глуховцева К., Леснова В., Ніколаєнко І., Терновська Т., Ужченко В. Словник українських східнословобожанських говірок. – Луганськ, 2002. – 234 с.
- Тур** – Тураўскі слоўнік / складальнікі А. А. Крывіцкі, Г. А. Цыхун, І. Я. Яшкін. – Т. I – V. – Мінск : Навука і тэхніка, 1982 – 1987.
- УГР** – Павлюк М., Робчук І. Українські говори Румунії : Діалектні тексти. – Едмонтон – Львів – Нью-Йорк – Торонто, 2003. – 784 + XV с.
- Чаб** – Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / В. А. Чабаненко : у 4-х томах. – Запоріжжя, 1992.
- Шило** – Шило Г. Наддністрянський регіональний словник. – Львів – Нью-Йорк, 2008. – 288 с.
- Janów** – Janów J. Słownik huculski. – Kraków : Wydawnictwo naukowe DWN, 2001. – 294 s.
- Rieger** – Rieger J. Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe *Semper*, 1995. – 256 s.
- SW** – Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. Słownik języka polskiego. – Т. I-VIII. – Warszawa, 1900-1923.

Умовні скорочення назв діалектів та мов

біл. – білоруська	лемк. – лемківський	слоб. – словобожанський
бойк. – бойківський	мак. – македонська	словен. – словенська
болг. – болгарська	наддн. – наддністрянський	с-над. – середньонаддніпрянський
бук. – буковинський	надсян. – надсянський	с-п. – середньополіський
вол. – волинський	н-луж. – нижньолужицька	степ. – степовий
гуц. – гуцульський	п. – польська	сх-п. – східнополіський
зак. – закарпатський	под. – подільський	ч. – чеська
зх-п. – західнополіський	рос. – російська	

Література

1. Аркушин Г. Л. Західнополіські деривати з суфіксом -к(-а) / Г. Л. Аркушин // Мовознавство. – 2001. – № 4. – С. 40–46.
2. Аркушин Г. Іменний словотвір західнополіського говору : Монографія / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – 764 с.
3. Божков Р. Димитровградскія (царибродскія) говор / Р. Божков. – София, 1984. – 193 с.

4. Брошняк (Пискач) О. Д. Прислівники в українських говорах Закарпаття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / О. Д. Брошняк. – Ужгород, 1996. – 23 с.
5. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови / Ф. Т. Жилко. – К. : Радян. шк., 1966. – 307 с.
6. Жовтобрюх М. А., Волох О. Т., Самійленко С. П., Слинко І. І. Історична грамати-ка української мови. – К. : Вища шк., 1980. – 319 с.
7. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. – Ч. І. – К. : Радян. шк., 1965. – 424 с.
8. Забеліна В. П. Розмовні та діалектні варіанти прислівників займенникового по-ходження / В. П. Забеліна // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі : Тези доповідей і повідомлень XV Республіканської діалектологічної наради. – Житомир, 1983. – С. 137–138.
9. Матвіяс І. Г. Курс сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Г. Мат-віяс. – К. : Радян. шк., 1962. – 164 с.
10. Німчук В. В. Словотвір часток у закарпатських верхньонадборжавських говірках / В. В. Німчук // Славістичний збірник. – К., 1963. – С. 142–157.
11. Ощипко І. Й. Взаємодія української літературної мови і територіальних діалектів у прислівниковому словотворі / І. Й. Ощипко // Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 121–127.
12. Статеева В. И. Дедеминутивация в украинском языке : автореф. дисс.на соиска-ние ученой степени канд. филол. наук / В. И. Статеева. – Ужгород, 1982. – 19 с.
13. Warchoł S. Geneza i rozwój słowiańskich formacji ekspresywnych z sufiksalnym -k- i -c- / S. Warchoł. – Warszawa – Łódź : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1984. – 416 s.